

โลโก้ปกที่ปกสาร ปริมาณที่ ๗ : การตรวจชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์

นายสุชาติ บุญชัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

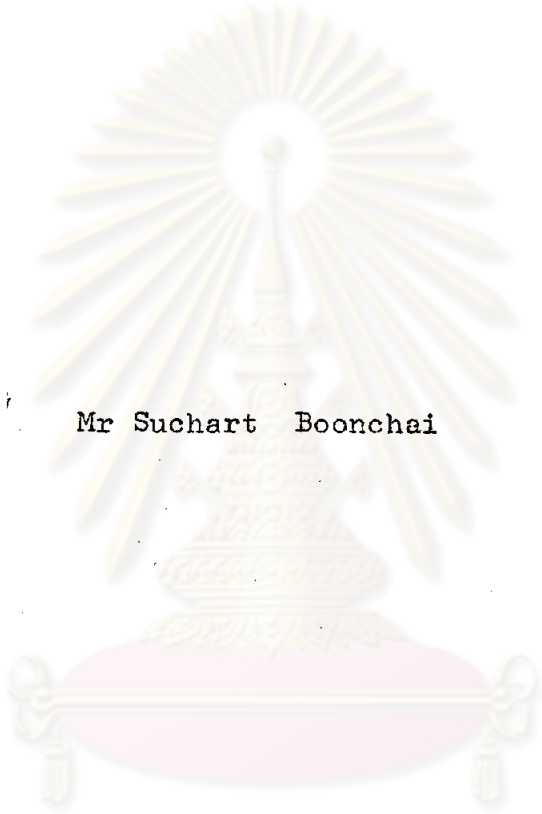
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๔

ISBN 974-561-401-7

007565

Lokappadīpakasāra Chapter 7.1 : An Edition and a Critical Study

Mr Suchart Boonchai

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โลกัปกที่ปกสาร ปริญญาที่ ๗ : การตรวจชำระและการศึกษา
เชิงวิเคราะห์

โดย นายสุชาติ บุญชัย

ภาควิชา ภาษาตะวันออก

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ.บางช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

[Handwritten signature]

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประสิทธิ์ บุญนาค)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Handwritten signature]ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา)

[Handwritten signature]กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง)

[Handwritten signature]กรรมการ

(นาวาอากาศเอก(พิเศษ)แย้ม ประพัฒน์ทอง)

[Handwritten signature]กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชاکวิภังค์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โลกปทัทีปกสาร ปริเฉทที่ ๗ : การตรวจชำระและการศึกษา
เชิงวิเคราะห์

ชื่อนิสิต นายสุชาติ บุญชัย

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง

ภาควิชา ภาษาตะวันออก

ปีการศึกษา ๒๕๒๔

บทคัดย่อ

คัมภีร์โลกปทัทีปกสาร ปรากฏขึ้นในสมัยสุโขทัย ถือได้ว่าเป็นคัมภีร์ภาษาบาลีที่อธิบายเรื่องโลกและจักรวาลอย่างละเอียดตามที่คณะของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาสมัยนั้น ผู้รจนาคือพระเมธีขังกร ท่านได้รวบรวมเนื้อหาสาระจากคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา แล้วนำมาวิเคราะห์และเสนอในรูปร้อยกรองและร้อยแก้ว ดังนั้นคัมภีร์โลกปทัทีปกสารจึงมีลักษณะเป็นทั้งงานวิจัยและงานวรรณคดีอย่างกลมกลืนน่าสนใจ นับเป็นผลงานที่มีคุณค่าเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปทั้งในประเทศไทย พม่า และลังกา ดังปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย คัมภีร์ศาสนวงศ์ของพม่า และจดหมายเหตุระหว่างราชทูตไทยกับลังกาในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น ต้นฉบับของคัมภีร์นี้จารลงในใบลานด้วยอักษรขอมและอักษรมอญรวมหลายฉบับ ปัจจุบันมีผู้นำต้นฉบับมาตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์แล้ว ๒ ปริเฉท จึงควรรนำปริเฉทที่ ๗ ซึ่งชื่อว่าเป็นโอกาสโลกนิเทศมาตรวจชำระต่อไป

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจชำระคัมภีร์โลกปทัทีปกสาร ปริเฉทที่ ๗ จากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมและอักษรมอญ ให้ได้ฉบับที่ถูกต้องและแปลเป็นภาษาไทยที่ดี ตลอดจนเพื่อศึกษาลักษณะภาษาบาลีและวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญที่ปรากฏในปริเฉทนี้

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้ แบ่งออกเป็น ๔ บท คือ บทที่ ๑ บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย
 บทที่ ๒ บทวิเคราะห์เรื่องราวเกี่ยวกับคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๗ คือ การสำรวจต้นฉบับคัมภีร์โลกปทีปกสาร ที่อยู่ในแผนกอักษรโบราณ หอสมุดแห่งชาติ และวัดเพชรพลี จังหวัดเพชรบุรี ต้นฉบับคัมภีร์โลกปทีปกสารที่คัดเลือกมาตรวจชำระลักษณะภาษาบาลีและคำประพันธ์ ที่มาของคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๗ ทศนะเรื่องโลกและจักรวาล มาตราวัตรระยะและมาตราเวลา บทที่ ๓ คัมภีร์โลกปทีปกสารภาษาบาลีที่ตรวจชำระแล้ว พร้อมทั้งเชิงอรรถแสดงคำหรือข้อความที่ต่างกันในแต่ละต้นฉบับ บทที่ ๔ คล้ายโลกปทีปกสารเป็นภาษาไทย พร้อมทั้งเชิงอรรถอธิบายความหมายของคำที่ควรอธิบายเพื่อความเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อน บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ต้นฉบับคัมภีร์โลกปทีปกสารที่นำมาตรวจชำระนั้น ต้นฉบับที่เป็นฉบับหลวงจารด้วยความประณีต ถูกต้องมากกว่าต้นฉบับที่เป็นฉบับราษฎร์ ภาษาบาลีที่คล้ายกับภาษาบาลีในคัมภีร์อรรถกถา ส่วนคำประพันธ์ที่ใช้มีทั้งร้อยกรองและร้อยแก้ว ในส่วนที่เป็นร้อยกรอง ไชยัญยวาทฉันท์ อินทวิเชียรฉันท์ อุปชาติฉันท์ และฉันท์มาตราพฤติบางแบบ ในด้านวิธีการเสนอเนื้อหา พระเมธังกรใช้วิธีการเสนอแบบเดียวกับ การเสนอเนื้อหาในสมัยพุทธกาล ทางด้านเนื้อหาสาระ เป็นการอธิบายเรื่องโอกาสโลกหรือจักรวาล ทั้งลักษณะ ขอบเขต การเกิดและการแตกสลายของจักรวาล ความหมายและประเภทของกัป ระยะทางระหว่างภูมิชั้นต่าง ๆ มาตราวัตรระยะและมาตราเวลา นับได้ว่าผู้รจนานี้ได้แสดงทศนะเรื่องโลกและจักรวาลไว้ในคัมภีร์นี้ทุกแห่งทุกมุม เป็นทศนะที่มีผลสะท้อนให้เห็นภาพของโลกและจักรวาลที่มีลักษณะทั้งสอดคล้องและแตกต่างกับนักวิทยาศาสตร์ ในส่วนที่สอดคล้องกับวิทยาศาสตร์นั้น เป็นการสอดคล้องทางด้านขอบเขต ลักษณะ และสภาพของการแตกสลายของโลก ส่วนที่แตกต่างกันคือคัมภีร์โลกปทีปกสาร ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะอนิจจตา คือความเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ และอิทธิพลของภาวะจิตใจของมนุษย์ ที่มีผลต่อความเจริญและความเสื่อมของสภาวะต่าง ๆ เพื่อให้คนทั้งหลายหมั่นประกอบกรรมดีด้วยความไม่ประมาท

๑

Thesis Title Lokappadipakasara Chapter VII : An Edition
and a Critical Study

Name Mr. Suchart Boonchai

Thesis Advisor Instructor Suphapan Na Bangchaang, Ph.D.

Department Eastern Language

Academic Year 1981

ABSTRACT

Lokappadipakasara was composed in Sukhodaya period. It is considered that this Pali text described Sukhodaya scholar's view of the world and the universe in detail. The important contents from various texts such as Tripitaka, Commentaries, and Sub-Commentaries are compiled and analyzed by the author; Phra Medhankara, both in prose and poetry. This work indeed is a research and a literary work of great value and known not only in Thailand but also in Burma and Srilanka as well. The evidence of this fact can be seen in Stone Inscriptions of Sukhodaya period, a Burmese text called Sasanavamsa and also chronicle describing the Thai royal envoys and Srilanka envoys in later Ayudhya period. The manuscripts of this text were inscribed on palm-leaves in Khmer and Mon alphabets. Six of eight chapters have been already studied and critically edited by others, so the seventh chapter entitled Okasalokanidesa should be respectively done.

The purpose of this thesis is to make a critical edition of Lokappadipakasara chapter VII in Khmer and Mon alphabets and translate it into Thai. Also the Pali language used in the original text will be studied and some important parts of the content will be analyzed.

The thesis is divided into 5 Chapters. The first chapter is an introduction stating the topic of the thesis, the purpose, the limit and the benefits which can be gained from the research. The second chapter deals with Lokappadipakasara chapter VII from the manuscripts kept at the National Library and at Wat Petchplee in Petchburi analyzing the language and poetic forms in this text. Also the origin of ideas presented in Lokappadipakasara Chapter VII, including the views regarding the world, the universe and the measurement of distance and time is studied. The third chapter is the edited Pali of Lokappadipakasara chapter VII. The fourth chapter is the Thai translation of Lokappadipakasara chapter VII gathered with footnotes on meanings of words which are important to the understanding of the contents. The fifth chapter is the conclusion and suggestion.

The result of the research can be concluded that among all edited manuscripts, the royal manuscripts are more proper and accurate than the public ones. The Pali language used in Lokappadipakasara chapter VII is similar to that in commentaries. Both poetry and prose are used. The metrical forms used are,

for example, Patthyavat, Indravichien, Upachati and some in the time of the Buddha. The content is the description of Okasaloka or the universe, explaining the extense, the limitation, the beginning and the end of the universe, the meaning and the kinds of Kappa, the distance between various phooms the measurement of distance and time. In other words, the composer has expressed his view of the world and universe in every detail. His view gives us a picture of the world and the universe in which there are both similarities and differences with the scientific view. His view of the extense, the form and the end of the universe is similare to the scientific view. The difference is that Lokappadipakasara emphasizes the mutability and the uncertainty of nature and the influence of the mind on both the prosperity and the destruction of natural and human conditions so as to advise people to do good carefully.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยดี ก็เนื่องมาจากความเมตตาจาก อาจารย์ทุกท่าน ในภาควิชาภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอถือโอกาสกล่าวนามอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ เพื่อเป็นการรำลึกในพระคุณ

อาจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ผู้วิจัย โดยให้ความเมตตา เอาใจใส่แก้ไขข้อผิดพลาดในภาษา และแนะนำสิ่งที่ เป็นประโยชน์และมีคุณค่าในการทำวิทยานิพนธ์ ด้วยเมตตาธรรมอย่างสูง นอกจากนี้ อาจารย์ยังสละเวลาส่วนตัวของอาจารย์นำวิทยานิพนธ์ไปตรวจให้ที่บ้านอีกด้วย พระคุณเหล่านี้ไม่มีวันที่ผู้วิจัยจะตอบแทนได้หมด จึงได้แต่ซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์และรำลึกถึงพระคุณของอาจารย์ตลอดไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปราณิ พาศานิช ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง นับตั้งแต่เริ่มต้นทางการวิจัย โดยบอกแหล่งข้อมูล แนะนำแนวทางในการเขียน ให้ยืมพจนานุกรม หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ อาจารย์ได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดเวลา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง และจะระลึกถึงพระคุณของอาจารย์ตลอดไป

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมันดาคา ได้ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ที่ภาควิชาภาษาตะวันออก ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุศยกุล ได้ให้ความรู้ในด้านกฎเกณฑ์การทำวิทยานิพนธ์ ในขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ พร้อมกันนี้อาจารย์ได้สอบถามผู้วิจัยด้วยความเห็นห่วงเสมอ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัฒน์ทอง ท่านได้กรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัย โดยแนะนำสิ่งที่ เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่การตรวจทานคำแปล

บางคน อธิบายคำหรือลักษณะประโยคภาษาบาลีที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้ นอกจากนี้
อาจารย์ยังบอกแหล่งข้อมูลและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใน
เมตตาการุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชاکรพิภพพงศ์ ได้ให้คำแนะนำวิธีการแปลภาษาบาลี
เป็นภาษาไทยในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศนีย์ สิ้นสกุล ได้ให้ความสนใจสอบถามและให้กำลังใจ
แก่ผู้วิจัยตลอดเวลา อีกทั้งได้กรุณาให้ความสะดวกในการค้นหาหนังสือหลายเล่มของภาค
วิชาภาษาตะวันออก ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณในความมีเมตตาธรรมของอาจารย์ไว้
ณ ที่นี้ด้วย

อาจารย์ ประพจน์ อัครวิรุฬหการ ได้ให้ความกระจ่างต่อปัญหาที่ผู้วิจัยเรียน-
ถามเสมอ จึงรู้สึกเป็นพระคุณอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านพระครูพิศิษฐ์ศิลาปาคม เจ้าอาวาสวัดเพชรพลี
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยนำต้นฉบับคัมภีร์โลกปป์ที่ปกสาร
มาตรวจชำระเปรียบเทียบกับต้นฉบับที่ปรากฏในหอสมุดแห่งชาติ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ คำจัต อัครพล ผู้ทำการวิจัยคัมภีร์โลกปป์ที่ปกสาร
ปริเฉทที่ ๕ ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย และได้ให้คำแนะนำนานาประการ
ตลอดเวลา คุณบุญหนา สอนใจ ที่ช่วยโรเนียววิทยานิพนธ์

คุณพ่ออุ่นเรือน และคุณแม่บัวเขียว บุญชัย ได้ให้ความสนับสนุนทั้งทางค่าน
กำลังใจและกำลังใจทรัพย์ เพื่อให้การศึกษาของลูกประสบความสำเร็จ จึงขออนุมานุชาพระคุณ
ของท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ คุณอัญชลี มีนรอก ที่ได้ช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูล คุณวัชรวิทย์
ตรีพิพิธ ที่ได้ช่วยตรวจทานวิทยานิพนธ์โดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ และบรรดาญาติ
มิตรทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานนี้สำเร็จลงได้ แม้มีไ้ไ้เอนนามไว้ ณ ที่นี้

คำชี้แจง

การใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้

- ร. : ฉบับรองทรง ร.๑
 ร.ค. : ฉบับรศน้ำคำเอก ร.๓
 ล.๑ : ฉบับล่องซาค ธนบุรี
 ล.๒ : ฉบับล่องซาค
 ล.๓ : ฉบับล่องซาค ร.๔
 ล.๔ : ฉบับล่องซาค ต้นฉบับของวัดเพชรพลี
 ท.๑ : ฉบับทองทึบ อักษรหอม
 ท.๒ : ฉบับทองทึบ อักษรมอญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้.....	ฉ
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	๔
ขอบเขตในการวิจัย.....	๔
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๑๐
๒. บทวิเคราะห์คัมภีร์โลกปที่ปกสาร.....	
การสำรวจต้นฉบับคัมภีร์โลกปที่ปกสาร.....	๑๖
ต้นฉบับคัมภีร์โลกปที่ปกสารที่คัดเลือกมาตรวจชำระ.....	๑๕
ลักษณะการประพันธ์และภาษาบาลีในคัมภีร์โลกปที่ปกสาร— ปริเฉทที่ ๗.....	๒๖
ลักษณะภาษาบาลี.....	๓๕
ที่มาของคัมภีร์โลกปที่ปกสาร ปริเฉทที่ ๗.....	๓๖
ทัศนคติเรื่องโลกและจักรวาลเปรียบเทียบกับความคิดของ— นักวิทยาศาสตร์.....	๓๘

ความหมาย ลักษณะ และขอบเขตของโลกและจักรวาล.....	๓๕
ความพิภพของโลกและจักรวาล.....	๔๓
ภาวะจิตที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาวะการณ์ต่าง ๆ ของโลก— และจักรวาล.....	๔๔
มาตราวัฏระยะและมาตราเวลาที่กล่าวถึงในคัมภีร์โลกปที่ปกสาร— ปริเฉทที่ ๗.....	๔๖
ความหมายของคำที่ใช้เรียกจำนวนทั้ง ๒ มาตรา.....	๔๘
วัตถุประสงค์ในการเสนอเรื่องมาตราวัฏระยะและมาตรา— เวลา.....	๕๑
๓. คัมภีร์โลกปที่ปกสารภาษาบาลี ปริเฉทที่ ๗ ที่ตรวจชำระแล้ว— และความแตกต่างระหว่างฉบับต่าง ๆ.....	๕๓
๔. คำแปลคัมภีร์โลกปที่ปกสาร ปริเฉทที่ ๗.....	๒๒๒
๕. บทสรุปและขอเสนอแนะ.....	๒๕๑
บรรณานุกรม.....	๒๕๔
ประวัติผู้เขียน.....	๒๕๘